

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 564/2023-29 z 31. októbra 2023 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou sa domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom mestského súdu v konaní sp. zn. B3-12C/155/2008. Sťažovatelia žiadajú prikázať mestskému súdu konať bez zbytočných prietahov a o priznanie finančného zadosťučinenia každému po 1 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská a sťažostná argumentácia

2. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti uviedli, že v napadnutom konaní vedenom pred mestským súdom o návrhu na odstránenie stavby, v ktorom sú v procesnej pozícii žalovaných, dochádza k zbytočným prietahom. Hoci žaloba bola podaná 2. decembra 2008 a v merite veci bolo rozhodnuté odvolacím súdom 20. februára 2018, vec nie je dosiaľ skončená, pretože mestský súd právoplatne nerozhodol o náhrade trov konania napriek opakovaným výzvam a urgenciám sťažovateľov. Postup konajúceho súdu je nehospodárny, neefektívny a extrémne pomalý.

3. Poukázali tiež na to, že rozhodovanie o trovách konania je právne jednoduchá vec a je neprípustné, aby sa o nej konalo vyše 5 rokov. Zároveň svojím správaním nezapríčinili vzniknuté prietahy.

III.

Vyjadrenie mestského súdu, replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

4. Mestský súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol chronologický prehľad jednotlivých úkonov v napadnutom konaní a poukázal na to, že vo veci samej bolo rozhodnuté 22. marca 2017 rozsudkom č. k. 12C/155/2008-693, ktorý bol potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 6Co/357/2017-739 z 31. januára 2018. Vo veci podal žalobca dovolanie, ktoré Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 1Cdo/128/2021 z 25. apríla 2023 odmietol a zároveň rozhodol, že žalovaní 1 až 5 majú právo na úplnú náhradu trov dovolacieho konania voči žalobcovi. Na základe uvedeného mestský súd uzavrel, že spor vo veci samej je právoplatne skončený, stav právnej neistoty medzi stranami sporu netrvá, teda ústavnú sťažnosť považuje za nedôvodnú.

III.2. Replika sťažovateľov:

5. Sťažovatelia v replike vyjadrili nesúhlas so záverom mestského súdu, že ním uvedenými rozhodnutiami vo veci samej je spor právoplatne skončený a stav právnej neistoty už netrvá.

S prihliadnutím na právnu teóriu a na súdnu prax považujú sťažovatelia za preukázané, že konanie trvá až do rozhodnutia o všetkých nárokoch vrátane nároku na náhradu trov súdneho konania.

6. Sťažovatelia tiež zdôraznili, že súdne konanie sa vedie od roku 2008 a uskutočnilo sa v ňom väčšie množstvo úkonov, za ktoré museli zaplatiť svojmu právnenému zástupcovi vopred. Uznesením č. k. 12C/155/2008-793 z 19. augusta 2020, proti ktorému podal žalobca sťažnosť (o ktorej ani po 3 rokoch nie je rozhodnuté), im pritom bol priznaný nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej a druhej inštancie vo výške 14 771,14 eur a 1 017,05 eur.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

8. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

9. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

10. Aj keď Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) do 30. júna 2023 neustanovoval žiadnu lehotu, v ktorej je súd povinný rozhodnúť o výške trov konania podľa § 262 ods. 2 CSP po právoplatnom rozhodnutí o nároku na náhradu trov konania, aj v tejto fáze konania bol a je súd povinný rešpektovať základný princíp hospodárnosti konania vyjadrený v čl. 17 CSP (IV. ÚS 58/2022).

11. Vzhľadom na to, že po právoplatnom skončení konania vo veci samej zostáva jeho predmetom už len výška náhrady trov, ústavný súd poukazuje aj na rozsudok v prípade Čičmanec proti Slovenskej republike (rozsudok z 28. 6. 2016, sťažnosť č. 65302/11), ktorým ESLP okrem iného rozhodol, že dĺžka konania nespĺňala požiadavku primeranej lehoty podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a to aj napriek skutočnosti, že preskúmané konanie v čase podania sťažnosti prebiehalo podobne

ako v tomto prípade už len vo fáze týkajúcej sa trov konania. V bode 50 uvedeného rozsudku ESLP konštatoval, že čl. 6 ods. 1 dohovoru vyžaduje, aby všetky stupne konania týkajúce sa rozhodovania o občianskych právach a záväzkoch vrátane konania nasledujúceho po rozsudku v merite veci (čo zahŕňa aj fázu konania týkajúcu sa trov) boli rozhodnuté v primeranej lehote.

12. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej (20. februára 2018) je prejednávaná vec vo fáze rozhodovania o trovách konania, čo možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, preto dĺžka konania v predmetnej fáze nebola závislá od skutkovej či právnej náročnosti prerokovávanej veci.

13. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania s'ťažovateľov v posudzovanom období napadnutého konania, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na ich ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnej fáze konania k zbytočným prieťahom.

14. Napokon ústavný súd hodnotil postup mestského súdu (resp. jeho právneho predchodcu) z hľadiska existencie zbytočných prieťahov v posudzovanom období napadnutého konania, vychádzajúc z ústavnej s'ťažnosti, z vyjadrenia mestského súdu a z predloženého súdneho spisu. Po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej 20. februára 2018 s'ťažovatelia podaním doručeným súdu 7. mája 2018 vyčíslili trovy konania, pričom súd po vyše 2 rokoch a 3 mesiacoch nečinnosti uznesením z 19. augusta 2020 rozhodol o výške náhrady trov konania. Proti tomuto uzneseniu podal žalobca v septembri 2020 s'ťažnosť. Následne ostal súd vo vzťahu k rozhodovaniu o trovách konania opäť nečinný, dosiaľ o uvedenej s'ťažnosti zo septembra 2020 nerozhodol. O výške náhrady trov konania tak nebolo právoplatne rozhodnuté ani po 5 rokoch a 8 mesiacoch od ich vyčíslenia s'ťažovateľmi po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

15. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom mestského súdu došlo k porušeniu označených práv s'ťažovateľov, mu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej s'ťažnosti s'ťažovateľov vo vzťahu k trovám konania právoplatne skončená.

17. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

18. S'ťažovatelia v ústavnej s'ťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia každý v sume 1 000 eur, čo odôvodnili celkovou dĺžkou napadnutého konania, nečinnosťou súdu, pocitmi nespravodlivosti, neistoty a stresového vypätia s osobitným ohľadom na charakter sporu.

19. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

20. Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného mestským súdom, resp. jeho právnym predchodcom, ako aj na jeho uvedenú nečinnosť vo vzťahu k rozhodovaniu o výške náhrady trov konania, berúc do úvahy správanie s'ťažovateľov, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd priznal s'ťažovateľom finančné zadost'učinenie v sume 1 000 eur pre každého z nich plne v súlade s ich návrhom.

V.

Trovy konania

22. Ústavný súd napokon podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde rozhodol aj o náhrade trov konania s'ťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právny zástupca s'ťažovateľov si uplatnil trovy konania, ktoré vyčíslil v celkovej sume 1 252,02 eur.

23. Ústavný súd priznal s'ťažovateľom náhradu trov konania pozostávajúcich z odmeny advokáta, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

24. S'ťažovateľmi uplatnená suma trov konania neprevyšuje sumu vypočítanú ústavným súdom, preto ústavný súd priznal s'ťažovateľom náhradu trov konania v požadovanej sume.

25. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2024

Robert Šorl
predseda senátu